

महर्षिवाल्मीकिसंस्कृतविश्वविद्यालयः, मौनधारा(मून्दडी), कपिष्ठलम् (कैथल)

कक्षा - शास्त्री

विषयः - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)

ज्योतिष अध्ययन के उद्देश्य

1. कालविज्ञान की भारतीय विधा से छात्रों को अवगत कराना ।
2. ज्योतिष परम्परा एवं खगोल ज्ञान की प्राप्ति ।
3. ग्रहों, राशियों एवं नक्षत्रों का विस्तृत ज्ञान कराना ।
4. मुहूर्तज्ञान एवं पञ्चाङ्गनिर्माण ।
5. जन्मकुण्डली निर्माण के वैज्ञानिक एवं सामाजिक पक्ष के प्रतिष्ठापन के लिए ।
6. लक्षण, स्वप्न, शकुन, स्वरादि के वैज्ञानिक पक्षों का परिज्ञान ।
7. पुरुषार्थ आधारित कर्म एवं भाग्य का निर्धारण ।
8. कर्मपरिपाक आधारित पूर्व जन्म एवं पुनर्जन्म की अवधारणा की स्पष्टता हेतु ।
9. ऐहिक यश एवं पारलौकिक सद्गति की प्राप्ति हेतु ।

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
सिद्धान्तज्योतिषम् (भाग - 1)

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : पञ्चमम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- गोलपरिभाषा (आदितः दृग्गति-दृक्क्षेपयोः परिभाषापर्यन्तम्)	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 1.5.5	पञ्चमपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	९० होराः	०६
		१	सप्तगोलपरिभाषातः लङ्कारेखादेशपर्यन्तम् ।	१६	१५ होराः	१
		२	स्वपृष्ठस्थानपरिभाषातः क्रान्तिवृत्तपरिभाषापर्यन्तम् ।	१६	१५ होराः	१
		३	भस्वरूपपरिभाषातः गोलविभागपरिभाषापर्यन्तम् ।	१६	१५ होराः	१
		४	विमण्डलवृत्तपरिभाषातः दृग्गति-दृक्क्षेपयोः परिभाषापर्यन्तम् ।	१६	१५ होराः	१
		५	फलवृत्तपरिभाषातः लङ्कादयामुमानं पर्यन्तम्।	१६	१५ होराः	१
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतसामग्रयाः चयनं प्रबन्धनश्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	१५ होराः	१

सहायक पुस्तकानि -

1. गोलपरिभाषा	- पं. सत्यदेव शर्मा, चौखम्भासुरभारती वाराणसी
2. गोलपरिभाषा	- प्रो. नागेन्द्र पाण्डेय, वाराणसेय संस्कृत संस्थान, जगतगंज, वाराणसी
3. गोलपरिभाषा	- प्रो. हंसधर झा, चौखम्भासुरभारती, वाराणसी
4. गोलपरिभाषा	- कामेश्वर उपाध्याय, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी
5. गोलपरिभाषा	- गणपति लाल शर्मा, हंसा प्रकाशन, जयपुर
6. भारतीय ज्योतिष	- नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
7. भारतीयज्योतिषम्	- शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ।
8. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष)	- उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
सिद्धान्तज्योतिषम् (भाग - II)

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : षष्ठम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- गोलपरिभाषा आदितः शीघ्रफलसाधनपर्यन्तम्	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 1.6.5	षष्ठपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	९० होराः	०६
		१	मयं प्रति सूर्याशुपुरुषोपदेशः, कालपरिभाषा, कालस्य नवमानानि, भगणपरिभाषा, युगे ग्रहणभगणाः, भ्रमाः सावनदिवसाश्च, युगे ग्रहसावनाः ।	१६	१५ होराः	१
		२	युगे चान्द्रमासाः अधिमासाश्च, अवमसावनपरिभाषा, ग्रन्थारम्भगतकालः, अहर्गणसाधनम्, मासवर्षेशयोरानयनम्, मध्यमग्रहानयनम्, भूव्यासपरिधिः, स्पष्टभूपरिधिः, देशान्तरसाधनम्, रेखादेशस्वदेशान्तरज्ञानम् ।	१६	१५ होराः	१
		३	वारप्रवृत्तिः, इष्टग्रहसाधनम्, ग्रहपरमशरांशाः, मध्यमस्पष्टग्रहयोर्भेदे कारणम्, गत्यन्तरे हेत्वन्तरम्, ग्रहाणामष्टधागतिः, गतौ वैशिष्ट्यम् ।	१६	१५ होराः	१
		४	स्पष्टीकरणप्रशंसा, ज्यापिण्डसाधनम्, उत्क्रमज्यापिण्डसाधनम्, इष्टक्रान्तिसाधनम्, केन्द्रभुजकोटिज्ये च, इष्टज्यासाधनम्, इष्टचापानयनम्, मन्दपरिधयः, शीघ्रपरिधयः, परिधिस्पष्टीकरणम्।	१६	१५ होराः	१
		५	मन्दफलसाधनम्, शीघ्रकर्णसाधनम्, शीघ्रफलसाधनम् ।	१६	१५ होराः	१
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्का ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतसामग्रयाः चयनं प्रबन्धनश्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	१५ होराः	१

सहायकपुस्तकानि -

- गोलपरिभाषा - पं. सत्यदेव शर्मा, चौखम्बा सुरभारती वाराणसी
- गोलपरिभाषा - प्रो. नागेन्द्र पाण्डेय, वाराणसेय संस्कृत संस्थान, जगतगंज, वाराणसी
- गोलपरिभाषा - प्रो. हंसधर झा, चौखम्बा सुरभारती, वाराणसी
- गोलपरिभाषा - कामेश्वर उपाध्याय, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी
- गोलपरिभाषा - गणपति लाल शर्मा, हंसा प्रकाशन, जयपुर
- भारतीय ज्योतिष - नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
- भारतीयज्योतिषम्-शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ ।
- संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष) - उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
सिद्धान्तज्योतिषम् (भाग - III)

सत्रार्द्धम् : द्वितीयम्

पत्रम् : पञ्चमम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र-क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- सूर्यसिद्धान्तः (ग्रहसावनाहोरात्रासवतः लग्नार्काभ्यामिष्टकालपर्यन्तम्)	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 2.5.5	पञ्चमपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	१० होराः	०६
		१	ग्रहसावनाहोरात्रासवतः, द्युज्याचरज्ये, चरसंस्कारः दिनरात्रिमानञ्च, पञ्चाङ्गसाधनम्, स्पष्टदिग्ज्ञानम् ।	१६	१५ होराः	१
		२	भास्करीयं दिग्ज्ञानम्, इष्टछायाग्रज्ञानम्, कर्णवृत्ताग्रा, छायाकर्णनियनम्, अयनांशसाधनम् ।	१६	१५ होराः	१
		३	पलभा, अक्षक्षेत्राणि, लम्बांशाक्षांशौ, मध्यछायातो लम्बांशाक्षांशपलभाज्ञानम्, मध्यच्छायातो रविसाधनम्, स्फुटान्मध्यार्कज्ञानम् ।	१६	१५ होराः	१
		४	अक्षक्रान्तिभ्यां मध्यनतांशच्छायाकर्णाः, अग्राकर्णाग्रा, मध्यभुजः, सममण्डलेऽर्केछायाज्ञानम्, इष्टकर्णात्कर्णवृत्ताग्रा ।	१६	१५ होराः	१
		५	कोणशंकुः, दृग्ज्याछायाकर्णौ, कालनियमेन छायाज्ञानम्, छायातो नतकालः, छायातो नतकालः, कर्णाग्रातो रविज्ञानम्, भाभ्रममार्गज्ञानम्, राशीनां निरक्षोदयसाधनं राशिनिरक्षोदयाश्च, लग्नसाधनम्, दशमलग्नसाधनम्, लग्नार्काभ्यामिष्टकालः ।	१६	१५ होराः	
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्का ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतसामग्रयाः चयनं प्रबन्धनश्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	१५ होराः	१

सहायक पुस्तकानि -

1. सूर्यसिद्धान्त	- प्रो. रामचन्द्र पाण्डेय, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन
2. सूर्यसिद्धान्त	- पं. सत्यदेव शर्मा, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन
3. सूर्यसिद्धान्त	- पं. माधवप्रसाद पुरोहित, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन
4. सूर्यसिद्धान्त	- म. म. सुधाकर द्विवेदी, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय
5. सूर्यसिद्धान्त	- पं. बलदेव प्रसाद मिश्र, खेमराज श्री कृष्णदास प्रकाशन, बम्बई
6. सूर्यसिद्धान्त	- पं. कपिलेश्वर शास्त्री, चौखम्भा संस्कृत भवन, वाराणसी
7. भारतीय ज्योतिष	- नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
8. भारतीयज्योतिषम्	- शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ ।
9. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष)	- उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
सिद्धान्तज्योतिषम् (भाग - IV)

सत्रार्द्धम् : द्वितीयम्

पत्रम् : षष्ठम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- सूर्यसिद्धान्तः	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 2.6.5	षष्ठपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	१० होराः	०६
		१	सूर्येन्द्रोर्बिम्बव्यासौ चन्द्रकक्षायां रविव्यासश्च, भूभासाधनम्, स्फुटभूभा कमलाकरीया, ग्रहणकाले तात्कालिकसूर्यचन्द्रयोः साधनम्, ग्रहणे ग्राह्यग्राहकौ ।	१६	१५ होराः	१
		२	ग्रासानयनम्, ग्रहणे स्थित्यर्धमर्दाधे, स्थित्यमर्दाधनयने विशेषः, स्पर्शादिकालः इष्टग्राससाधनम्, मौक्षिकेष्टग्रासे विशेषः।	१६	१५ होराः	१
		३	ग्रासादिष्टकालः, बलनसाधनम्, आक्षवलनसाधनम्, स्पष्टवलनसाधनम्, शरादेरङ्गलिकरणम् ।	१६	१५ होराः	१
		४	लम्बननत्योः भावाभावकथनम्, लम्बाग्रासाधनम्, दशमलग्ननतांशज्यासाधनम्, दृक्क्षेपदृग्गति, लम्बनसाधनम्, सकृत्प्रकारेण लम्बनानयनम् ।	१६	१५ होराः	१
		५	नतिः स्फुटशरश्च, स्पष्टनत्याः प्रयोजनम्, रविग्रहे स्थित्यादौ विशेषः, युद्धसमागमास्तमनभेदाः, युतेर्गतेष्विज्ञानम्, युतौ ग्रहसाम्यं गतैष्यत्वञ्च, दृक्कर्मोपकरणम्, आक्षदृक्कर्म, आयनं दृक्कर्म दृक्कर्मप्रयोजनम् ।	१६	१५ होराः	
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्का ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतसामग्रयाः चयनं प्रबन्धनश्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	१५ होराः	१

सहायक पुस्तकानि –

1. सूर्यसिद्धान्त	– प्रो. रामचन्द्र पाण्डेय, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन
2. सूर्यसिद्धान्त	– पं. सत्यदेव शर्मा, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन
3. सूर्यसिद्धान्त	– पं. माधवप्रसाद पुरोहित, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन
4. सूर्यसिद्धान्त	– म. म. सुधाकर द्विवेदी, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय
5. सूर्यसिद्धान्त	– पं. बलदेव प्रसाद मिश्र, खेमराज श्री कृष्णदास प्रकाशन, बम्बई
6. सूर्यसिद्धान्त	– पं. कपिलेश्वर शास्त्री, चौखम्भा संस्कृत भवन, वाराणसी
7. भारतीय ज्योतिष	– नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
8. भारतीयज्योतिषम्	– शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ ।
9. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष)	– उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
फलितज्योतिषम् (भाग - IV)

सत्रार्द्धम् : तृतीयम्

पत्रम् : पञ्चमम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र-क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- जन्मपत्रदीपकः (पञ्चाङ्गपरिचयतः दशासाधनपर्यन्तम्)	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 3.5.5	पञ्चमपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	१० होराः	०६
		१	पञ्चाङ्गपरिचयः, इष्टकालसाधनम्, अभीष्टस्थानस्य-सूर्योदयसाधनम्, चालनम्।	१६	१५ होराः	१
		२	ग्रहस्पष्टीकरणम्, भयात-भभोगसाधनम्, चन्द्रस्पष्टीकरणम्।	१६	१५ होराः	१
		३	अयनांशज्ञानम्, पलभाज्ञानम्, चरखण्डसाधनम्।	१६	१५ होराः	१
		४	लंकोदयमानानि, स्वोदयमानानि, लग्नसाधनम्, नतसाधनम्, दशमलग्नसाधनम्।	१६	१५ होराः	१
		५	ससन्धिद्वादशभावसाधनम्, विशोपकबलसाधनम्, विशोत्तरी-दशासाधनम्, अन्तर्दशा-साधनम्।	१६	१५ होराः	
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्का ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्का: ०५ ३. शिक्षणस्रोतसामग्रयाः चयनं प्रबन्धनश्च अङ्का: ०५ ४. उपस्थितिः अङ्का: ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	१५ होराः	१

सहायक पुस्तकानि -

1. जन्मपत्रदीपक	- डॉ. विकास/डॉ. रत्नलाल, सत्यम् पब्लिशिंग हाऊस
2. जन्मपत्रदीपकः	- पं. गणपति लाल शर्मा, हंसा प्रकाशन, जयपुर
3. जन्मपत्रदीपकः	- विन्ध्येश्वरी प्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा संस्कृत सीरीज, वाराणसी
4. भारतीय ज्योतिष	- नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
5. भारतीयज्योतिषम्	- शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ।
6. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष)	- उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
फलितज्योतिषम् (भाग - II)

सत्रार्द्धम् : तृतीयम्

पत्रम् : षष्ठम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र-क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- लघुजातकम् (राशिबलाध्यायतः नष्टजातकाध्यायपर्यन्तम्)	पूर्णाङ्कः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 3.6.5	षष्ठपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	१० होराः	०६
		१	राशिबलाध्यायः, ग्रहबलाध्यायः, ग्रहमैत्रीविचाराध्यायः।	१६	१५ होराः	१
		२	ग्रहस्वरूपाध्यायः, आधानाध्यायः, सूतिकाध्यायः।	१६	१५ होराः	१
		३	अरिष्टाध्यायः, अरिष्टभङ्गाध्यायः, आयुर्दायाध्यायः।	१६	१५ होराः	१
		४	दशान्तर्दशाध्यायः, अष्टकवर्गाध्यायः, प्रकीर्णाध्यायः- (क) राशिफलनिरूपणम्, (ख) आश्रययोगनिरूपणम्।	१६	१५ होराः	१
		५	नाभसयोगाध्यायः, स्त्रीजातकाध्यायः, निर्याणाध्यायः, नष्टजातकाध्यायः।	१६	१५ होराः	१
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्का ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतसामग्रयाः चयनं प्रबन्धनश्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	१५ होराः	१

सहायक पुस्तकानि -

1. लघुजातकम्	- डॉ. कमलाकान्त पाण्डेय, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी
2. लघुजातकम्	- दैवज्ञ वाचस्पति, ठाकुर प्रसाद पुस्तक मन्दिर, वाराणसी
3. लघुजातकः	- भट्टोत्पली टीका, भारतीय विद्या संस्थान, वाराणसी
4. भारतीय ज्योतिष	- नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
5. भारतीयज्योतिषम्	- शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ।
6. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष)	- उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
मुहूर्तशास्त्रम् (भाग- I)

सत्रार्द्धम् : चतुर्थम्

पत्रम् : पञ्चमम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र-क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- मुहूर्तचिन्तामणिः विवाहप्रकरणम्	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 4.5.5	पञ्चमपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	१० होराः	०६
		१	अष्टौविवाहाः, भार्याप्रशंसा, विवाहफलम्, प्रश्रलम्नात् विवाहयोगाः, वैधव्ययोगाः, मृतवत्सायोगः, विवाहभङ्गयोगाः, कुम्भविवाहविचारः ।	१६	१५ होराः	१
		२	अश्वत्थविवाहः, विष्णुप्रतिमया विवाहः, कन्यादातारः, कन्यावरणमुहूर्ताः, वागदानप्रकारः वरवरणमुहूर्ताः, कन्याविवाहकालः, अष्टकूटविचारः ।	१६	१५ होराः	१
		३	विवाहे विहितमासाः, विवाहे मासविशेषः, जन्ममासादौ विशेषः, त्रिज्येष्ठविचारः, त्रिबलशुद्धिः ।	१६	१५ होराः	१
		४	दुष्टभकूटपरिहारः, दुष्टगणकूटादिपरिहारः, नाडीदोषे जपादिकम्, नाडीदोषपरिहारः, षड्वर्गविचारः, राशिस्वामिनः, गण्डान्तदोषाः, नक्षत्रगण्डान्तदोषाः ।	१६	१५ होराः	१
		५	लम्नगण्डान्ते विशेषः, तिथिगण्डान्तदोषः, माङ्गलिकदोषः परिहारश्च, लत्तादिदशदोषविचारः, देशभेदेन परिहारः, लम्नशुद्धिः, विहितनवांशः, लम्नभङ्गयोगः, लम्नेवर्ज्यग्रहाः, गोधूलिविचारः, गोधूलिभेदे तत्र वर्ज्यदोषः ।	१६	१५ होराः	१
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्का ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतसामग्रयाः चयनं प्रबन्धनश्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	१५ होराः	१

सहायक पुस्तकानि -

1. मुहूर्तचिन्तामणि	- पं. विन्ध्येश्वरी प्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन
2. मुहूर्तचिन्तामणि	- रामदैवज्ञ, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन
3. मुहूर्तचिन्तामणि	- शिलोचन झा, सत्यम् पब्लिशिंग हाऊस
4. मुहूर्तचिन्तामणि	- पं. महीधर शर्मा, खेमराज श्रीकृष्णदास, बम्बई
5. मुहूर्तचिन्तामणि	- पं. हरिशंकर पाठक, भारतीय विद्या संस्थान, वाराणसी
6. मुहूर्तचिन्तामणि	- केदारदत्त जोशी, मोतीलाल बनारसीदास, वाराणसी
7. भारतीय ज्योतिष	- नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
8. भारतीयज्योतिषम्	- शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ ।
9. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष)	- उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
फलितज्योतिषम् (भाग - III)

सत्रार्द्धम् : चतुर्थम्

पत्रम् : षष्ठम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- जातकालङ्कारः (सम्पूर्ण)	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 4.6.5	षष्ठपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	१० होराः	०६
		१	तन्वादि-द्वादशभावाः, द्वादशभावानां संज्ञा, ग्रहाणां नैसर्गिकमैत्री, ग्रहाणां दृष्टिविचारः।	१६	१५ होराः	१
		२	भावाध्यायः, तन्वादिद्वादशभावानां फलविचारः।	१६	१५ होराः	१
		३	योगाध्यायः, अरिष्टयोगः, परजातयोगाः, विविधरोगयोगाः, नृपसकयोगाः, अन्यरोगयोगाः।	१६	१५ होराः	१
		४	विषकन्यायोगाध्यायः, आयुर्दायाध्यायः, अल्पायु-मध्यमायु-दीर्घायुयोगाः।	१६	१५ होराः	१
		५	वैपरीत्यस्थभावफलाध्यायः, कुलप्रसिद्धयोगाः, भाग्यवान्-योगाः, भावानुसारविचारणीयाः विषयाः।	१६	१५ होराः	१
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्का ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतसामग्र्याः चयनं प्रबन्धनश्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	१५ होराः	१

सहायक पुस्तकानि -

1. जातकालङ्कार	- डॉ. सत्येन्द्र मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी
2. जातकालङ्कार	- श्री गणेश दत्त पाठक, भारतीय विद्या प्रकाशन, वाराणसी
3. जातकालङ्कार	- डॉ. रत्नलाल, सत्यम् पब्लिशिंग हाऊस
4. जातकालङ्कार	- पं. लषणलाल झा, कृष्णदास अकादमी, वाराणसी
5. जातकालङ्कार	- सीताराम झा, संस्कृत बुक डिपो, वाराणसी
6. जातकालङ्कार	- डॉ. सुरकांत झा, ठाकुर प्रसाद पुस्तक भण्डार, वाराणसी
7. जातकालङ्कार	- डॉ. सुरेश चन्द्र मिश्र, रंजन पब्लिकेशन, दिल्ली
8. भारतीय ज्योतिष	- नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
9. भारतीयज्योतिषम्	- शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ।
10. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष)	- उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
मुहूर्तशास्त्रम् (भाग-II)

सत्रार्द्धम् : पञ्चमम्

पत्रम् : पञ्चमम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- मुहूर्तचिन्तामणिः (शुभाशुभनक्षत्रप्रकरणम्)	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 5.5.5	पञ्चमपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	१० होराः	७
		१	तिथीनामीशाः इत्यारभ्य स्थिरयोगास्तेषां साधनविधिः पर्यन्तम्	१६	१५	१
		२	अशुभयोगानां परिहारः इत्यारभ्यवारक्रमेण दूषितमुहूर्तपर्यन्तम्	१६	१५	१
		३	होलाष्टकविचारतः कालहोरायाः प्रयोजनपर्यन्तम् ।	१६	१५	१
		४	नक्षत्राधिपाः इत्यारभ्य विक्रयविपणिमुहूर्तपर्यन्तम् ।	१६	१५	१
		५	नक्षत्राणामन्धादिसंज्ञातः पञ्चके निषिद्धकार्याणिपर्यन्तम् ।	१६	१५	१
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्का ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतसामग्रयाः चयनं प्रबन्धनश्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	१५	१

सहायक पुस्तकानि -

1. मुहूर्तचिन्तामणि	- पं. विन्ध्येश्वरी प्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन
2. मुहूर्तचिन्तामणि	- रामदैवज्ञ, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन
3. मुहूर्तचिन्तामणि	- शिलोचन झा, सत्यम् पब्लिशिंग हाऊस
4. मुहूर्तचिन्तामणि	- पं. महीधर शर्मा, खेमराज श्रीकृष्णदास, बम्बई
5. मुहूर्तचिन्तामणि	- पं. हरिशंकर पाठक, भारतीय विद्या संस्थान, वाराणसी
6. मुहूर्तचिन्तामणि	- केदारदत्त जोशी, मोतीलाल बनारसीदास, वाराणसी
7. भारतीय ज्योतिष	- नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
8. भारतीयज्योतिषम्	- शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ ।
9. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष)	- उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
फलितज्योतिषम् (भाग - III)

सत्रार्द्धम् : पञ्चमम्

पत्रम् : षष्ठम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र-क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- ताजिकनीलकण्ठी (प्रथमतन्त्रम्)	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 5.6.5	षष्ठपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	१०होराः	७
		१	द्वादशराशिस्वरूपम्, राशीनां मित्रामित्रविभागः, वर्षप्रवेशसाधनम् ।	१६	१५	१
		२	तिथिसाधनम्, चालनम्, ग्रहस्पष्टीकरणम्, चन्द्रस्पष्टीकरणम् ।	१६	१५	१
		३	लग्नसाधनम् दशमलग्नसाधनम्, ससन्धिद्वादशभावसाधनम्, पञ्चवर्गीबलसाधनम् ।	१६	१५	१
		४	द्वादशवर्गीसाधनम्, द्वादशभावानां शुभाशुभफलम्, पञ्चाधिकारिणः वर्षेऽनिर्णयश्च ।	१६	१५	१
		५	ग्रहाणां स्वरूपम्, ग्रहाणां दृष्टिः ग्रहमैत्रीचक्रञ्च, षोडशयोगानां लक्षणं फलञ्च,सहमानयनम्, मुद्दादशा-पात्यंशदशासाधनम्, वर्षफलविवेचनम् ।	१६	१५	१
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १.आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्का ०५ २.शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३.शिक्षणस्रोतसामग्रयाः चयनं प्रबन्धनश्च अङ्काः ०५ ४.उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम्= ०५ अङ्काः	२०	१५	१

सहायक पुस्तकानि -

1. ताजिकनीलकण्ठी - पं. सीताराम झा, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन
2. ताजिकनीलकण्ठी - श्रीनिवास शर्मा, भारतीय विद्या प्रकाशन
3. ताजिकनीलकण्ठी - डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, भारतीय विद्या प्रकाशन
4. ताजिकनीलकण्ठी - केदारदत्त जोशी, मोतीलाल बनारसीदास
5. ताजिकनीलकण्ठी - डॉ. सुरेश चन्द्र मिश्र, रंजन पब्लिकेशन, दिल्ली
6. ताजिकनीलकण्ठी - डॉ. शक्तिधर शुक्ल, नवल किशोर प्रैस, लखनऊ
7. ताजिकनीलकण्ठी - रामचन्द्र पाठक, चौखम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी
8. ताजिकनीलकण्ठी - महीधर कृत हिन्दी टीका, खेमराज श्रीकृष्णदास, बम्बई
9. भारतीय ज्योतिष - नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
10. भारतीयज्योतिषम् - शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ ।
11. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष) - उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
वास्तुशास्त्रम्

सत्रार्द्धम् : षष्ठम्

पत्रम् : पञ्चमम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र-क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- बृहद्वास्तुमाला (आदितः पूर्वादिदिक्षु प्लवविचारपर्यन्तम्)	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 6.5.5	पञ्चमपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	९० होराः	७
		१	वास्तुपुरुषस्वरूपं गृहनिर्माणञ्च, गृहारम्भविधिः, काकिणीग्रामवास-दिग्दशाज्ञानम्, भूमेः लक्षणानि प्लत्वञ्च ।	१६	१५	१
		२	खननयोगाः खातविधिश्च, शिलान्यासविधिः, ग्राह्यनिषिद्धकाष्ठानि, वृक्षच्छेदनमुहूर्तः, दिक्परत्वेन गृहविभागाः, शल्यज्ञानम् ।	१६	१५	१
		३	अहिबलचक्रम्, दिक्साधनम्, मेलापकादौ नामराशिप्रधानत्वम्, गृहनक्षत्रविचारः, नाडीविचारः	१६	१५	१
		४	गृहारम्भः, वृषवास्तु-कूर्मचक्रम्, द्वारनिर्णयविचारः, गृहप्रवेशनिर्णयः	१६	१५	१
		५	ग्राह्यवृक्षाः, वृक्षारोपणविचारः, सर्वतोभद्रलक्षणानि, पूर्वादिदिक्षुः प्लवविचारः ।	१६	१५	१
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या ३. शिक्षणस्रोतसामग्रयाः चयनं प्रबन्धनश्च ४. उपस्थितिः ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	अङ्का ०५ अङ्काः ०५ अङ्काः ०५ अङ्काः ०५	२०	१५

सहायक पुस्तकानि -

1. बृहद्वास्तुमाला 2. वास्तुरत्नाकरः 3. वास्तुविद्या 4. विश्वकर्मा प्रकाश 5. भारतीय ज्योतिष 6. भारतीयज्योतिषम् 7. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष)	- पं. रामनिहोर द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन - श्री विन्ध्येश्वरी प्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा संस्कृत सीरीज, वाराणसी - श्री कृष्ण "जुगनू", चौखम्बा संस्कृत सीरीज, वाराणसी - डॉ. उमेश पुरी, गगन बुक डिपो, दिल्ली - नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली - शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ । - उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - ज्योतिषम् (विशेषाध्ययनम्)
फलितज्योतिषम् (भाग - V)

सत्रार्द्धम् : षष्ठम्

पत्रम् : षष्ठम्

विषय कूटाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः- बृहज्जातकम् (आदितोऽरिष्टाध्ययनम्)	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
SC(SPL)- 6.6.5	षष्ठपत्रम्		पाठ्यांशः	१००	९० होराः	७
		१	ग्रन्थनिर्माणप्रयोजनम्, होरा, कालपुरुषः, नक्षत्रपुरुषः, उच्चनीचविभागः, वर्गोत्तममूलत्रिकोणविचारः।	१६	१५	१
		२	राशिर्वर्णबलविचारः, ग्रहाणां स्वरूपम्, ग्रहाणां स्थानादिबलविचारः, ग्रहाणां वर्णप्रकृतिद्रव्यादिविचारः, ग्रहाणां राजादिविभागविचारः, ग्रहाणां पर्यायवाचिनः शब्दाः।	१६	१५	१
		३	वियोनिजन्मनिर्णयः, वियोनिवर्णविचारः, चतुष्पदजन्मविचारः, पक्षीजन्मविचारः, वृक्षादिजन्मविचारः गर्भाधानकालनिर्णयः, गर्भपुष्टिविचारः, गर्भपातविचारः।	१६	१५	१
		४	षट्क्लीबयोगाः, यमलगर्भयोगाः, प्रसवकालनिर्णयः, पितुःपरोक्षजन्मयोगाः, पारजातजन्मयोगाः, सर्पवेष्टितजन्मयोगाः, मातृपरित्यक्तयोगाः, प्रसूतिगृहविचारः।	१६	१५	१
		५	दीपविचारः, सूतिकागृहविचारः, उपसूतिकाविचारः, द्रेष्काणवशात् अंगविचारः, सद्योमरणयोगाः, चन्द्रकृत्-अरिष्टविचारः, लग्नकृत्-अरिष्टविचारः, भौमादिग्रहकृत्-अरिष्टविचारः, अरिष्टकालनिर्धारणम्।	१६	१५	१
		६	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतसामग्र्याः चयनं प्रबन्धनश्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	१५	१

सहायक पुस्तकानि -

1. बृहज्जातकम् - डॉ. सत्येन्द्र मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन
2. बृहज्जातकम् - नर्वदेश्वरतिवारी, भारतीय विद्या प्रकाशन
3. बृहज्जातकम् - केदारदत्त जोशी, मोतीलाल बनारसीदास
4. बृहज्जातकम् - महीधर कृत भाषा टीका, खेमराज कृष्णदास, बम्बई
5. भारतीय ज्योतिष - नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
6. भारतीयज्योतिषम् - शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ।
7. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष) - उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ